

**“ALIFBE KITOBIDA NUTQ TOVUSHLARINI TAHLILI VA TARKIBINI
QO‘LLANILISHI.”**

Abdurazakova Albina Rinatovna

Urganch Davlat Universiteti Pedagogika fakulteti

*Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 3-bosqich
talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada alifbe kitobini bolalarga o‘rgatish va maktabning ilk kunlarida to‘g‘ri o‘tirish va ruchka daftarni qanday tutish kerakligi va maktabda o‘quvchini o‘zini tutish qoidalari keltirib o‘tilgan.*

Kalit so‘zlar: *differensial va individual yondashish, tarqatma materiallar, didaktik, mezonlar, savodga o‘rgatish jarayoni, alifbe kitobi.*

Аннотация: *В данной научной статье рассматривается, как учить детей азбуке и как правильно сидеть и держать тетрадь в первые дни учебы, а также правила поведения школьника в школе.*

Ключевые слова: *дифференцированный и индивидуальный подход, раздаточные материалы, дидактика, критерии, процесс обучения грамоте, азбука.*

Abstract: *This scientific article describes how to teach children the alphabet book, how to sit correctly and hold a notebook in the first days of school, and the rules of student behavior at school.*

Key words: *differential and individual approach, distribution materials, didactic, criteria, process of teaching literacy, alphabet book.*

Birinchi sinf o‘quvchilari uchun harf va harflarni to‘g‘ri qo‘shib yozish qiyin va muhim mashg‘ulot hisoblanadi. Alifbegacha bo‘lgan davrda bolalar yozuviga tayyorlaydigan mashqlarni bajaradilar. Avvalo bolalarni yozuv mashqni bajarish vaqtida partada to‘g‘ri va erkin o‘tirishga, ruchkani to‘g‘ri ushlashga, daftarni parta ustiga normadagi qiyalikda qo‘yishga o‘rgatish zarur. Buning ushun «Yozganda to‘g‘ri o‘tir» nomli rasmdan foydalaniladi. «Ish daftari» ga yozishdan oldin o‘qituvchi o‘quvchilarni shu daftar chiziqlari bilan tanishtiradi va unga harflarni to‘g‘ri yozishga, harflar oralig‘ini to‘g‘ri chamalashga o‘rgatadi. Savod o‘rgatishning dastlabki davridagi 6-7 yoshli bolaning yosh xususiyatni uning diqqatini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Bu davrda O‘quvchilar uzoq vaqt bir xil ishsizlik darajasi bilan shug‘ullana olmaydilar. Shuning ushun ishsizlik darajasi turi har 10-15 minutda boshqasi bilan almashtirilib turilishi lozim. Shu bilan birga, har bir bosqishida o‘tkaziladigan mashg‘ulotlar dars rejasi va maqsadga bo‘ysindirilgan bo‘lishi lozim. Darsda ishsizlik darajasi shunday uyushtirilishi kerakki, hikoya qilish va suhbatlar o‘quvchining aktiv harakati, shu jismoniy mashqlar bilan ham almashtirilib turiladi. Alifbedagi rasmlar asosida gapni so‘zlarga

bo'lish yuzasidan olib borilgan ishdan so'ng o'quvchilarga ertak aytiriladi. So'ng ular shu ertak personajlarining rasmini chizadilar. Keyin o'qituvshi shu ertakdan yoki suhbat asosida tuzilgan qisqa bir gapni aytib, bolalardan shu gapda neshta so'z borligini so'raydi; bolalar shu gapdagi so'zlar sonini aytadilar. O'qituvchi har bir so'zni sinf doskasida to'g'ri shiziq bilan belgilab boradi. (___). Masalan, o'qituvshi Paxta oshildi gapini aytadi, o'quvshilar bu gap ikki so'zdan tuzilganligini aytadilar. O'qituvshi doskaga shu gap sxemasini shizadi (___ ___). Bunday mashqlar o'qituvshi yordamida bir nesha bor o'tkazilgach xuddi shunday mashqni o'quvchilarning o'zlariga doska va daftarlarida mustaqil shlatadilar. Yozuv darsida o'qituvchining tushuntirishi o'quvchilarning barmoq harakati yuzasidan bajaradigan mashqlar bilan almashtirib turiladi, ya'ni O'quvchilar ruchka ushlagan qo'llaridagi barmoqlari qanday ko'tarilishi va pastga tushirilishlari ko'rsatiladi. O'quvchilar yozadilar, o'qituvchi bolalar yozuvini kuzatib turadi. Ularda yozuvdan charchash holati sezilsa, qo'l va barmoqlarni harakatga keltiruvchi mashqlar bajartiriladi. So'ng yana davom ettiriladi. Alifbegacha bo'lgan davrda mashg'ulotlar 45 minut emas 35 minutni tashkil etadi. Savod o'rgatish davri sentyabr oyidan to dekabr oyining oxirigacha bo'lgan muddatni, ya'ni 2 o'quv shoragini qamrab oladi. Savodga o'rgatish jarayoni tayyorgarlik va alifbe davridan tashkil topadi. Tayyorgarlik va alifbe davrida ta'lim savodga o'rgatishning taxlil tarkib (analitik, sintetik) tovush usulida amalga oshiriladi. Savodga o'rgatishning taxlil tarkib usuliga ko'ra matndan gap, gapdan so'z, so'zdan bo'g'in va tovush, yoki aksincha, tovush - bo'g'in - so'z - gap - matn uzviy aloqada butundan bo'lakka, bo'lakdan butunga qarab taxlil va tarkib qilinadi. Bu esa, o'quvchi tafakkur faoliyatini onglilik, tushunarlik, mantiqiylik, ilmiylik kabi didaktik mezonlar asosida rivojlantirish imkoniyatini vujudga keltiradi. Boshlang'ich ta'limning ilk savodga o'rgatish davridanok o'quvchi nutqini yangi so'zlar hisobiga boyitishga alohida e'tibor qaratiladi. «Alifbe» darsligida berilgan yangi so'zlar matn, hikoyacha va she'rlardan foydalanib, o'quvchilarni so'z ma'nosi bilan atroficha tanishtirish, she'riy va nasriy matnlarni yodlatish, qayta hikoyalashga e'tibor beriladi. SHuningdek, sinfdan tashkari o'qish darslarida o'quvshini bolalar adabiyoti namunalari bilan tanishtirib borish, ularni mustaqil o'qishga, ota-onalar va uqituvchilar yordamida badiiy o'qishga qiziqtirish, o'quvshi nutqini boyitish va rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchini darslik va qo'shimcha ko'rgazmali illustrativ materiallar (rasmlar, filmaskop, buyumlarining asl nusxasi va darslikdagi rasm - illustratsiyalar) vositasida maktab ta'limiga moslashtirishga, o'quvshi qo'lini yozuvga tayyorlash, gapdan so'z, bo'g'in va tovushni turli xarakterli harakatlarga (oyok, ko'l harakati, o'yin elementlari) asosida o'rgatishga e'tibor beriladi. Bu davrda o'quvchi, asosan, quyidagi tushincha, malaka va ko'nikmalarni egallaydilar:

1. O'quv predmeti mazmuni asosida tashkil etiladigan dars haqidagi amaliy ko'nikma; darsning muayyan vaqt oralig'ida davom etishi; dars jarayonida o'quvchining tutgan o'rni haqida tushincha;

2.rasm mazmunini anglash, rasm mazmuni asosida mantiqiy izchillikka ega bo'lgan matn tuzish;

3.darslik bilan ishlash, og'zaki nutq xaqida tushincha;

4.Yozma nutq, gap xaqida tushincha;

5.So'z va bo'g'in haqida tushincha;

6.Unli va undosh tovush haqida tushincha;

7.Maktab partasida to'g'ri o'tirish;

8.Darslikdan foydalanishga oid ilk o'quv ko'nikmalarini shakllantirish;

Yozuv darslari o'qish darslari bilan uzviy bog'langan holda, biri ikkinchisiga bevosita aloqadorlikda olib boriladi. Yozuv darslarining ilk bosqi chida o'quvchida yozuv qoidalari gigi enasigaoid ko'nikma va malakalar shakllantiriladi. O'quvchini ruchkani to'g'ri ushlashga, yozuv xolatida bosh va elkani mutanosib tutishga, daftar qiyaligini to'g'ri shaylashga o'rgatiladi (daftarparta ustiga 650 qiyalikda qo'yiladi). qo'lni yozuvga tayyorlash, qo'l panjalari va mayda muskullar harakatini rivojlantirishga oid boshlang'ich yozuv mashg'ulotlari va jismoniy qo'l harakati mashg'ulotlari o'tkaziladi. Tayyorgarlik davri yozuv darslarida o'quvchi yozuv daftaridan to'g'ri foydalanish, yozuv mashg'ulotlari gigienasiga oid ilk ko'nikma va malakalarni egallaydi. Bu davrda «Alifbe» darsligi va yozuv daftarida ko'rsatilgan yozuv yo'li bo'ylab chamallash mashqlari (bir xil masofada nuqtalar qo'yish, ilgakchalar, tayoqchalar, bayroqchalar chizish kabilar) asosida mashg'ulot o'tkaziladi. Tayyorgarlik davri yozuv darslarida o'quvchi egallashi lozim bo'lgan tushincha va ko'nikmalar quyidagilardan iborat.

1.Yozuv daftari bilan o'quvchi oralig'ida muayyan masofani saqlash;

2.yozuv quollaridan to'g'ri foydalanish;

3.parta ustida daftarni to'g'ri qo'yish;

4.yozayotganda gavnani to'g'ri tutish va tirsaklarni tug'ri xarakat qildirish;

5.yozuv el ementlarini to'g'ri idrok etish (qayerdan boshlash, qayerda to'xtash, o'ngga, chapga burilish, yoza boshlash va x.k). Alifbegacha (tayyorgarlik) davrida yuqoridagi tushincha va ko'nikmalarining shakllantirilishi darsni yanada samarali olib borish uchun imkoniyat yaratadi.O'qishga o'rgatish Unli va undosh tovushlar, ularning talaffuziga xos farqlanish haqida ma'lumot berish. Harf va tovush munosabatiga oid tushinchalar bilan o'quvchini tanishtirish. Kesma harf va bo'g'inlar asosida so'z hosil qilish, tuzilgan so'zlarni to'g'ri o'qish. So'zlarni avval bo'g'inlab, so'ngra bo'g'inlab ravon o'qishga o'rgatish. Tinish belgilariga rioya qilib, ifodali o'qishga o'rgatish. O'qish jarayonida amal qilinishi lozim bo'lgan gigiena qoidalarga rioya qilishga o'rgatish. Yozuvga o'rgatish. Unli va undosh harflarning bosh va kichik shakllarini yozish. O'quvchida yozuv sifatini, ya'ni:

1.harflarni to'g'ri bog'lab yozish;

2.harflarni 650 qiyalikda yozish;

3.har bir qatorda harflarning bir xil balandlikda bo'lishiga erishish;

4.harf unsurlari, harflar va so'zlar orasidagi masofalarni bir xilda saqlash kabilarni shakllantirish.

Har bir harf yoki harflarning bog'lanishi, og'zaki yoki xattaxtada tushintirish orqali, qo'lni qayerga qo'yish, qaerda bu xarakatni burish yoki uzish kerakligi, xarflarning yozuv shizig'i bo'ylab joylashishi xaqida nazariy va amaliy tushinsha va malakalarni rivojlantirish. Avval nuqtalar bilan ifodalangan harflar ustidan ko'lni yurg'izib, so'ng namunaga qarab yozishga o'rgatish. Harflarning shaklini tasavvur orqali yozdirish asosida yozuvga o'rgatish. Bir va undan ortiq bo'g'inlardan tashkil topgan talaffuzi va yozilishi bir xil so'zlarni, 2 – 3 so'zdan tuzilgan gaplarni eshitib yozish. So'z va gapni to'g'ri yozish. (Gapning birinshi so'zini bosh harf bilan yozish, so'ngiga tinish belgisi (nuqta)ni qo'yish). Eshituv va kiruv xotirasiga asoslangan kichik diktantlar yozish. O'qish ko'nikmalari o'quv yilining birinchi yarmida 20 –25 so'zli matnni to'g'ri ongli, bo'g'inlab o'qish; Bir bo'g'inli va sodda tuzilishdagi ikki bo'g'inli so'zlarni yaxlit o'qish; Notanish matnni o'qish tezligi, 20- 25 so'z. Savod o'rgatishni to'g'ri tashkil etish uchun bolalaming unga nutqiy tayyorgarligini maxsus o'rganish talab etiladi. Oldin bolalami maxsus o'rganish avgust oyida, hatto undan oldin — bahordan boshlangan. Bunda 1-sinfga keladigan o'quvchining oilasiga yoki bolalar bog'chasiga borilgan, suhbat o'tkazilgan, bolalaming umumiy bilim saviyasi aniqlangan. Hozir 1-sinfga qabul qilinadigan bolalar savod o'rgatishga maxsus tayyorlanyaptilar. Ular uchun bir-ikki, ba'zi joylarda uch-to'rt oylik tayyorlov sinflari tashkil qilingan. Tayyorlov mashg'ulotlarda bolalar tovush-harf bilan tanishtirilyapti, elementer tarzda yozuvga ham o'rgatilyapti. Metodistlar tayyorlov sinflar uchun aniq talablar, metodik tavsiyalar ishlab chiqishmoqda. Tayyorlov sinflarning ta'lim mazmuni va tashkil etish muddati bir xil bo'lmasa-da, lekin bu davrda bolalaming nutqiy tayyorgarligini o'rganish uchun quyidagilarni aniqlash tavsiya etiladi: 1. O'qish ko'nikmasini aniqlash. a) so'zni sidirg'a o'qiydi; b) bo'g'inlab o'qiydi; d) harflab o'qiydi (noto'g'ri o'qish); e) anchagina harflarni biladi, lekin o'qishni bilmaydi; f) ayrim harflarni taniydi. 2. Yozuv ko'nikmasi. a) hamma harfni yozishni biladi, so'z yozadi (bosma yoki yozma); b) ayrim harflarnigina yozishni biladi (bosma yoki yozma); d) yozishni umuman bilmaydi. 3. Tovushni tahlil qilishga tayyorgarligi. a) so'zni bo'g'inlarga boladi; b) so'z yoki bo'g'indagi tovushni ajratadi; d) hamma tovushni to'g'ri talaffuz qiladi; e) ayrim tovushlarni noto'g'ri talaffuz qiladi (qaysi tovushlar ckani hisobga olinadi); f) nutqining baland yoki pastligi, diksiyasiga e'tibor qaratiladi. 4. Og'zaki bog'lanishli nutqi. She'mi yoddan o'qish. a) 3 ta yoki undan ortiq she'rni biladi, uni zavqlanib aytadi; b) 1—2 ta she'rni biladi, aytishga uyaladi; d) birorta she'rni yoddan o'qishni bilmaydi. 5. Og'zaki bog'lanishli nutqi. Ertak aytish. a) bir yoki bir nechta ertakni biladi va aytib bera oladi; b) ertakni biladi va uni aytishga harakat qiladi, lekin ayta olmaydi; d) ertak aytishni bilmaydi, o'rganishga ham harakat qilmaydi. 6. Og'zaki bog'lanishli nutqi. Fikr bayon qilish („Rasmda nimalar ko'rayotganingni aytib ber“). a) 20 so'zdan ortiq bog'lanishli hikoya, bir necha gap tuza oladi; b) 10 tadan 20 tagacha so'z, bir necha gap tuza oladi; d) 10 tagacha so'z bilan

bog'lanishli nutq tarzida javob qaytara oladi; e) 3—4 so'z bilan qisqa javob bera oladi. Shuningdek, bu jarayonda bola nutqining sintaktik qurilishi ham, foydalanadigan so'zlar doirasi ham o'rganiladi, to'plangan materiallar ikki variantda yoziladi: a) har bir o'quvchi haqida alohida ma'lumot (bu bolaga yakka yoki differensial yondashish uchun kerak bo'ladi); b) sinf o'quvchilari uchun umumiy ma'lumot (bu ma'lum otdan darsda sinf o'quvchilari uchun umumiy ishlar metodikasini tanlashda foydalaniladi). Ma'lumki, o'quvchilar 1-sinfga har xil tayyorgarlik bilan keladi. O'quv materiallari 1-sinf o'quvchilari saviyasiga mos, izchil ravishda beriladi. Shunga qaramay, har xil tayyorgarlik bilan kelgan o'quvchilarning o'zlashtirishlari turlicha bo'ladi. Bu savod o'rgatish jarayonida o'quvchilarga differensial va individual yondashishni taqozo etadi. Bunday yondashish ta'limning barcha bosqichlarida ham yaxshi natija beradi. Differensial yondashishda o'quvchilar guruhlariga bo'linadi, har bir guruhning saviyasiga va imkoniyatiga mos topshiriqlar beriladi. Sinf o'quvchilari 3 guruhga bo'linishi mumkin. Topshiriqlar ham 3 variantda ishlab chiqiladi. O'qituvchi sinfda frontal ishlash jarayonida 3 guruhdagi o'quvchilar bilan parallel ish olib boradi. 3 guruh uchun ham o'quv materiali „Alifbe“ hisoblanadi, unga qo'shimcha tarzda tarqatma materiallardan, jadvallardan, mustaqil ishlardan foydalanish mumkin. Alifbedagi o'quv materiali yoki o'qilayotgan matnning qiyin o'rni oldin tayyorgarligi puxta o'quvchiga, so'ng bo'sh o'quvchiga o'qitiladi. Ba'zi o'quvchilar bilan darsdan tashqari vaqtda yakka tartibda ishlar olib borishga ham to'g'ri keladi. Og'zaki nutq madaniyatini egallash, unga xos xususiyatlarni bilish; o'quvshidan gap va nutqni grammatik, orfografik, stilistik jihatdan adabiy til me'yorlariga rioya qilgan holda tuzishga o'rgatish. og'zaki nutqni rivojlantirish ushuni o'quvchi lug'at boyligini izchil oshirib borish, gapning sintaktik tuzilishiga oid bilimlarni amaliy jihatdan egallash, nutq birliklari o'rtasidagi mantiqiy uyg'unlikni ta'minlashga oid malakalarni rivojlantirish, yangi harf – tovushga bog'lab tavsiya etilgan so'zlar ma'nosini o'quvchiga to'liq anglashiga erishish, rasm asosida o'zaro bog'langan kichik xikoyachalar tuzishga o'rgatish. O'quvshining bog'lanishli nutqini o'stirishga oid ta'limiy ishlarni amalga oshirish.

1. Rasmlar asosida hikoya tuzish;
2. Rasm mazmuniga mos sarlavxa topish;
3. «Alifbe» darsligi va sinfdan tashqari mashg'ulotlarda o'rganilgan o'quv materiallarini qayta hikoyalash;
4. Savollarga to'liq va burro javob berish;
5. Adabiy nutq me'yorlarini amaliy jihatdan o'rgatishga e'tibor qaratish (bu soxada o'qituvchi nutqi o'quvchi namuna bo'lishi kerak);
6. Topishmoq, maqol, hikmatli so'zlar ustida ishlash (darslik materiallari va sinfdan tashqari o'qish uchun tanlangan o'quv materiallari asosida);
7. Kichik guruhlar bilan ishlashda o'quvchilarni aqliy – intellektual jihatdan teng guruhlariga taqsimlash, guruhlariga bog'lanishli matn tuzishga, oid muammoli

topshiriqlar berish, guruhlar javobini sharxlash asosida g'ol ib guruhni rag'batlantirish;

8.Yakka tartibdagi (individual) ishlarda o'quvshida o'z nutqini rivojlantirib borishga ishtiyoq uyg'otish (lug'at daftari, yangi she'r, hikoya, ertak mutollasi asosida);

9.So'zlarni yaxlit, gaplarga ifoda mazmuniga (darak, buyuruq, so'roq) mos ohangda o'qishga erishish qaxramon xarakterini ohang orqali ifodalash;

10.Matn ishida ko'llanilgan tinish belgilariga rioya qilish malakasini shakllantirish;

11. 4 va 8 misrali she'rlarni yod oldirish

Lug'at ustida ishlash. O'quvchi nutqini boyitish, ular nutqida kam qo'llaniladigan so'zlarni alohida yozdirib borish, dars jarayonida lug'at daftaridagi so'zlarning ishlatilishiga e'tibor berish. «O'zbekiston – Vatanim manim» bo'limida bolalarga barsha quvonch – shodliklar baxsh etuvshi ona maskanimiz – O'zbekiston ekani haqida dastlabki tushinchalar beriladi. Tanlangan asarlar o'quvchida ona vatan oldidagi burch va ma'suliyatni anglashlarini ta'minlaydi. Vatanga muxabbat xissini tarbiyalaydi. Biz – buyuklar avlodi. (11 soat) «Biz – buyuklar avlodi» bo'limida halqimiz ichidan etishib chiqqan ulug' allomalar hayotiga bag'ishlangan asarlar misolida milliy qadriyatlarimiz yuzasidan tushuncha beriladi. O'quvchi xotirasiz kelajakning bo'lmasligi haqida elementar tasavvurga ega bo'ladi. Ko'klam – yashnaydiolam. (9 soat) «Ko'klam – yashnaydi olam» bo'limida fasllar kelinchagi, yashash – yasharish faslining o'ziga xos hususiyatlari, inson hayoti va butun tabiatga ta'siri haqida hikoya qilingan asarlar o'rinolgan. Ilm – aql chirog'i. (9 soat) «Ilm – aql shirog'i» bo'limiga kiritilgan badiiy asarlarni o'qish bolaga kitobning inson hayotidagi axamiyati, ilm olish aqliy tafakkur, ma'naviy kamolot taraqqiyotiga ta'sir etishi haqida tasavvur hosil qilishga yordam beradi. Halq – o'giti baxt kaliti. (9 soat) «Xalq – o'giti baxt kaliti» bulimiga bola qalbiga ona allasi bilan kirib kelgan og'zaki ijod namunalari kiritilgan bo'lib, ezgulik, to'g'ri suzlik, sofdillik, nafosat, do'stlik, o'rtoqlik, axllik haqida tasavvur qiladi. odob – insonga husn. «Odob – insonga husn» bo'limiga kiritilgan asarlar faxm farosat, xayo va odoblilik, qanoat kabilar insonning ma'naviy – axloqiy qiyofasini belgilovchi asosiyomillar ekani yuzasidan ilk tushunshalar berishga mo'ljallangan. Mehnatning – tagi rohat. (10 soat) «Mehnatning – tagi rohat» bo'limida mehnat tufayli inson baxtga erishishi, ona erning insonlar mehnati tufayli boylik manbaiga aylanishi haqidagi tushinchalari tarkib toptiriladi. Tovushlar va harflar. Unli tovushlar va harflar; a va o i va u, o va u unli harflarning talaffuzi va yozilishi. Unlilarning bo'g'in hosil qilishi. Undosh tovushlar va ularni ifodalovshi harflar. Ayrim undosh tovushlarning talaffuzi va yozilishi (d-t, b -p); talaffuzda tushib qoladigan undoshlar. Harf birikmalari: sh,sh,ng. Alifbo: Harflarning nomi. Harflarning bosh va kichik shakllari. So'zlarni alifbo tartibida xizmat qilishi. Tutiq belgisi (,), uning ishlata olishini, so'zdagi vazifasi, o'zidan oldingi unlining cho'zib

aytilishiga, oldingi bo'g'inni keyingi bo'g'indan ajratib talaffuz qilinishiga xizmat qilishi. Bo'g'in. So'zlarni bo'g'inga bo'lish. Bo'g'in ko'chirilishi, ketma - ket kelgan undoshli so'zlarning bir yo'ldan keyingi yo'lga ko'chirilishi. Harf birikmasi (sh,sh,ng,) qatnashgan so'zlarning bir yo'ldan ikkinchi yo'lga ko'chirilishi. Tutiq belgisi so'zlarning bir yo'ldan ikkinchi yo'lga ko'chirilishi. Shaxs va narsalar nomini bildirgan so'zlar, ularning kim?, nima?, kimlar?, nimalar? So'roqlariga javob bo'lishi, ismlarning bosh harf bilan yozilishi, hayvonlarga atab qo'yilgan nomlarning bosh harf bilan yozilishi, joy nomlarining bosh harf bilan yozilishi. Harakatni bildirgan so'zlar, nima qildi? nima qilyapti? nima qiladi? Soroqlariga javob bo'lishi. Belgini bildirgan so'zlar, ularning qanday? qanaqa? Savollariga javob bo'lishi. Sanoqni bildirgan so'zlar. Ular nechta?, nechanshi?, necha?, qancha? So'roqlariga javob bo'lishi. nechanshi? so'rog'iga javob bo'lgan so'zlarning yozilishi. Darslarda berilgan lug'atchadan foydalanish ko'nikmasini shakllantirish. Nutq va gap (12 soat) Nutq. Nutqning og'zaki va yozma shakllari. Matn. Matnning gaplardan tuzilishi. Gap. Gapning kim yoki nima haqida aytilganini bildirgan so'zni aniqlash. Gapning bosh harf bilan yozishni. Gapning oxiriga nuqta, soroq, undov belgilarining quyilishi. Gapning tugal fikr bildirishi va shunga xos ohang bilan aytilishi. Rasmlarga qarab gap tuzish va yozish. Savol - javob gaplar. Savol - javob tuzilishidagi matnlarning yozilishi. Nutq odobi. Sinf dan tashqari o'qish yuzasidan ko'nikma va malakalar yil davomida o'tilganlarni takrorlash (5 soat). Husnixat yozuvga oid malakalarni; yozuv jarayonida partada to'g'ri o'tirish, daftarni 65 qiyalikda qo'yish, ruchkani to'g'ri ushlab malakalarini mustaxkamlash. Yozuv chiziqlarini farqlash, harflarning qiyaligi, ulanishi hamda so'zlar orasini bir xil tenglikda chamalash kabi chiroyli yozuv talablarini mashq qilish malakalarini shakllantirish. Kichik va bosh harflarni savod o'rgatish jarayonidagi kabi tartibda yozishni mashq qilish kabilar ifoda qilingan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. -Toshkent: O'zbekiston, 2016. - 56 B.
2. Abdullaeva Q. Raxmonbekova S. 2-sinfda. O'qish darslari. (O'qituvchi kitobi.) Toshkent. O'qituvchi, 2004 y.
3. Abdullaeva Q. va boshqalar. O'qish kitobi. 2-sinf Toshkent. O'zbekiston, 2003-yil.
4. G'afforova T., Shodmonov E., Eshturdieva G. «Alifbe» -(«Savod»); «Ona tili», T., «O'qituvchi», 1999- yil.
5. G'afforova T. G'ulomova X. 1-sinfda o'qish darslari (O'qituvchi Kitobi.) Toshkent. SHarq 2003 -yil.
6. SHojalilov A. va boshqalar.«O'qish Kitobi»,«O'qituvchi», 2004-yil. Umarova M. «O'qish Kitobi» 3- sinf uchun. T., «O'qituvchi» 2003- yil.

7. Umarova M. 3-sinfda O'qish darslari (O'qituvchi Kitobi.) Toshkent «Ijod dunyosi» 2003.
8. SHOjalilov A. va boshqalar. «O'qish Kitobi», «O'qituvchi», 2004 yil. II. Qosimova K., Fuzailov S. «Ona tili», 2-sinf uchun, T., «O'qituvchi», 2003- yil.
9. Fuzalov S., Xudoyberganova M. «Ona tili» 3-sinf uchun. T., «O'qituvchi» 2003 - yil.